

Оповідь про помсту княгині Ольги древлянам (скорочено)

Нестор Літописець

Ольга ж була в Києві з сином своїм, дитям Святославом, а воєводою був Свенельд. Сказали ж древляни: "Ось убили ми князя руського. Візьмемо жінку його Ольгу й віддамо за князя нашого Мала. І Святослава візьмемо і зробимо йому, що хочемо". І послали древляни кращих мужів своїх, числом двадцять, у човнах до Ольги, і пристали вони до берега під Боричевим узвозом, бо тоді вода текла біля Київської гори, і люди сиділи не в пониззі, а на горі, над горою ж стояв кам'яний терем. А княжий двір стояв там, де зараз двір Воротислава і Чудина, а перевісище — сітки для птахів — були аж за містом.

І повідомили Ольгу, що прийшли древляни, і покликала їх Ольга до себе і сказала їм: "Добрі гості прийшли". І відповіли древляни: "Прийшли, княгине". І спитала їх Ольга: "Кажіть, чого прийшли сюди?" Відповіли ж древляни: "Послала нас древлянська земля з такими словами: "Мужа твого ми убили, бо був твій муж, як вовк, розкрадав і грабував, а наші князі добрі, бо вони лад навели на древлянській землі, — вийди заміж за нашого князя Мала". Було ж бо ім'я йому, древлянському князю, Мал, себто Малий.

Сказала їм Ольга: "Люба мені річ ваша. Уже не воскресити мені мужа свого, і хочу пошанувати вас завтра перед людьми своїми. А нині йдіть до свого човна і лягайте в нього з гордим духом. А вранці я пошлю по вас, а ви кажіть: "Не поїдемо на конях і пішки не підемо, а тільки несіть нас у човні".

І вознесуть вас у човні на гору. Сказала так Ольга і відпустила древлян. Сама ж звеліла викопати велику й глибоку яму на теремному дворі.

На ранок, сидячи в теремі, послала Ольга по гостей. І прийшли кияни до них, і сказали: "Кличе вас Ольга для шани великої". Вони ж відповіли: "Не поїдемо ні на конях, ні на возах і пішки не підемо, а тільки понесіть нас у човні". Сказали кияни: "Ми приневолені, князь наш убитий, а княгиня наша хоче за вашого князя". І понесли їх у човні. Вони ж сиділи, пишаючись, узявшись руками в боки, і з великими бляхами на грудях. Принесли їх у двір до Ольги, і, як несли, так і кинули їх в яму разом із човном. І, схилившись над ямою, спитала їх Ольга: "Чи добра вам честь?" Вони ж відповіли: "Гірше Ігоревої смерті". І звеліла Ольга засипати їх живими. І засипали їх. І послала Ольга до древлян, і сказала їм: "Якщо справді мене просите, то пришліть кращих мужів, щоб з великою честю піти за вашого князя, бо інакше не пустять мене київські люди". Почувши про це, древляни вибрали кращих мужів, які правили на древлянській землі. І прислали до неї. Коли ж древляни прийшли, Ольга звеліла приготувати їм омовіння, кажучи так: "Помившись, прийдіть до мене".

І розтопили піч, і влізли древляни, і почали митися. Тоді зачинили за ними піч. Ольга звеліла зачинити мивницю від дверей. І в тому вогні згоріли всі.

І послала Ольга до древлян із словами: "Ось іду вже до вас. То наготуйте меду багато біля того місця, де вбили мужа. Хай поплачу на могилі його і влаштую поминки — тризну мужу своєму". Вони ж, почувши те, навезли медів багато і заварили їх. Ольга ж, узявши з собою малу дружину, пішла на могилу і плакала там за мужем своїм. Потім звеліла своїм людям насипати високу могилу, а коли насипали, сотворити поминки, і от сіли древляни пити і наказала Ольга своїм отрокам прислужувати їм. І спитали древляни Ольгу: "А де наша дружина, яку ми послали до тебе?"

Ольга ж відповіла: "Іде вона за мною з дружиною мужа мого". І коли упилися древляни, звеліла отрокам своїм пити за них, а сама відійшла вбік і звеліла дружині сікти древлян. І посікли їх п'ять тисяч. А Ольга повернулась у Київ і збрала військо.

В літо 946. Ольга із сином своїм Святославом збрала багато хоробрих воїнів і пішла на деревлянську землю. І вийшли древляни супроти неї. І коли зійшлись обидва війська, кинув списа Святослав на древлян. Спис пролетів між вухами коня і впав коневі у ноги, бо Святослав був ще дитиною. І сказав Свенельд, воєвода батька його: "Князь уже почав. Ударимо ж, дружино, за князем!" І перемогли древлян. Древляни ж побігли і зачинилися у своїх містах.

Ольга ж ринулася із сином до міста Іскоростеня, бо жителі його убили її мужа, і стала із сином своїм коло міста, а древляни замкнулися в стінах і хоробро билися із міста, бо вони знали, що самі убили князя і на що себе прирекли. І стояла Ольга все літо і не могла взяти місто. І замислили так: послала у місто із словами: "До чого хочете досидітися? Всі міста ваші здалися мені і присяглися платити данину. І вже засівають свої ниви і землі. А ви хочете вмерти з голоду, відмовляючись платити данину?"

Древляни ж відповіли: "Ми б раді платити данину, але ж ти хочеш мстити за мужа свого". Сказала їм Ольга: "Я мстила вже за образу мужа свого, коли ви приходили до Києва, вперше і вдруге, а в третій раз, коли справляла поминки. Більше не хочу мстити. Хочу тільки взяти з вас невелику данину і, помирившись з вами, піти геть". Древляни ж спитали: "Що ти хочеш від нас? Ми б раді тобі дати меду і дорогих шкур". Вона ж промовила: "Нема тепер у вас ні меду, ні шкур дорогих, а тому прошу у вас небагато: дайте мені від двору по три голуби і по три горобці. Ви ж бо стомилися в облозі, і я не хочу накладати на вас тяжкі данини, як мій чоловік, а тому-то й прошу у вас мало". Древляни, зрадівши, зібрали з кожного двору по три голуби і по три горобці і послали до Ольги з поклоном. Ольга ж сказала їм: "От ви вже й покорилися мені і моему дитяті. Ідіть у місто, а я завтра відступлю від нього і піду собі геть". Древляни з радістю вступили і своє місто і звістили всім людям, і дуже зраділи люди у місті.

Ольга ж роздала воїнам — кому голуба, кому горобців — і звеліла до кожного голуба і горобця прив'язати сухий трут, і загорнути його в маленькі хусточки, і ниткою приторочити до кожної птиці. І, коли стало смеркатися, наказала Ольга своїм воїнам випустити голубів і горобців. Голуби ж і горобці полетіли у свої гнізда: голуби у голуб'ятники, а горобці — під стріхи. І тоді спалахнуло все — де були голуб'ятники, де кліті, де вежі, і не було двору, де б не горіло, і не можна було гасити, бо все одразу

зайнялося вогнем. І побігли люди з міста, і звеліла Ольга своїм воїнам хапати їх. Так вона взяла місто і спалила його, а старійшин і скоростенських забрала в полон, а інших людей убила, а третіх віддала в рабство, а решту залишила, щоб платили данину. І наклала на них данину тяжку: платити для Києва і для Вишгорода, бо Вишгород був Ольжине місто.